

İslam ve Barış

Prof. Dr. Ali Osman ATEŞ*

Atf©- Ateş, A.O. (2006). İslam ve Barış. Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 6 (2), 1-14.

Özet- İslâm barış dinidir. Hz. Âdem'den beri gönderilen tüm peygamberler barışı tavsiye etmiş, tüm ilahi dinler özünde barışı emretmiştir. İslâm kelimesi, Arapça S-L-M kökünden türemiş olup, barış anlamını ifade etmektedir. Bu yüce dine inanan kimselere MÜSLÜMAN denilmiştir. Bu da, bu dine inanan kimselerin de barışçı olduklarını ifade eder. Kur'ân-ı Kerim'de, SLM kökünden türeyen ve insanlığa barışı tavsiye eden yaklaşık 150 âyet vardır. Hz. Peygamber de, altmış küsur yıl süren örnek hayatı boyunca daima barış ve uzlaşma yanlısı bir tavır sergilemiştir. O (SAV), gençliğinde, bazı Mekkelilerin adalet ve barışı temin etmek için kurduğu Hilfu'l-Fudûl adlı gönüllü teşkilata katılarak, yaratılışındaki barışçı özelliği daha o zamandan sergilemişti. Kur'ân-ı Kerim, kendilerini ve yurtlarını korumaları için düşmanlarına karşı savaşmayı Müslümanlara farz kılmıştır. İslâm tarihinin başından bugüne kadar Müslümanlar, çeşitli savaşlar yapmışlardır. Ancak bu savaşların hiç biri haksızlık ve ahlâk dışılıkla nitelendirilemez. Nitekim Hz. Peygamber'in savaşlarını inceleyen İslâm âlimleri, bunların savunma amacı taşıdığını söylemişlerdir. Kur'ân'ın savaşmayı emreden âyetlerinin tamamı savaş ortamında indirilmiştir. Bu âyetlerde kendileriyle savaşılması istenilenler ise, o dönemde Müslümanlarla fiilen savaşmakta olan gruplardır. Yine Kur'ân'ın savaş emrinin temel gerekçesi, gayr-i müslimlik değil, saldırganlıktır. İslâm, kılıç dini değil, barış ve sevgi dinidir. Hz. Muhammed de bazen savaşmak zorunda kalmasına rağmen, İslâm'ı kılıç zoruyla yaymamış, gönüllere girerek insanlığa tebliğ etmiştir. Kur'ân'a göre, dinde zorlama yoktur. Hz. Peygamber, komutanlarına savaştan önce düşmana barış teklif etmelerini emretmiştir. Kadın ve çocukların, ihtiyarların, savaşmayanların, hizmetçilerin, din adamlarının öldürülmesini, ekili-dikili arazinin ve mabetlerin tahribini şiddetle yasaklamıştır. Hz. Peygamber döneminde tüm savaşlarda ölen kimselerin sayısı sadece 251'dir. Bunun 139'u Müslüman, 112'si de müşriktir. İnsanlık tarihi boyunca bu kadar az bir insan kaybıyla bu kadar büyük bir coğrafyaya hakim olarak, büyük bir dini tebliğ eden başka bir kimse yoktur. Bu anlayışın tabii bir sonucu olarak, ecdadımızın hakim olduğu topraklarda, havralar, kiliseler ve camiler, imamlar, haham ve papazlar, yan yana asırlarca barış içinde varlıklarını sürdürebilmişlerdir. Durum böyleyken bir müslümanın, düşmanla savaşıyorum iddiasıyla cephe ve hedef gözetmeksizin savaş halinde olmayan ülkelerde bile şiddet ve teröre başvurmasını, hangi din, mezhep ve ırka mensup olursa olsun masum sivilleri öldürmesini, din kardeşlerinin ve soydaşlarının ölümüne sebep olmasını

* Ç. Ü. İlahiyat Fakültesi Hadis Anabilim Dalı.

anlayışla karşılamak, bunun İslâm'a uygun olduğunu savunmak mümkün değildir. İslâm'ın bu konudaki buyrukları iyi anlaşılması takdirde, milletin ve memleketin korunması için farz bir görev olan cihâd, cinâyet haline gelebilir. Bir müslümanın, suçsuz Müslümanları ve kendisiyle savaşmayan masum insanları öldürmesi fitneden başka bir şey değildir. Fitne ise, Kur'ân'da şiddetle yasaklanmıştır.

Anahtar sözcükler- İslam, Barış, Savaş, Saldırganlık, Gayr-i Müslimlik.

§§§

Sulh / Barış, Türkçe'mizin, insanlığa, medeniyete, hak ve adalete, kardeşlik ve erdeme, acımaya, şefkat ve merhamete, paylaşmaya imkan tanıyan güzel kelimesidir. Dünyada barış kadar güzel, barış kadar insan mutluluğuna katkıda bulunmuş hangi kavram vardır? İnsanlık tarihi incelendiği zaman net bir biçimde görülür ki, insanlığın nefes alıp mutlu olduğu, dünyanın imar edildiği, tarlaların bahçelerin ekilip dikildiği, fabrika bacalarının tüttüğü, üretimin arttığı, bolluk ve bereketin çoğaldığı, çocukların ve gençlerin rahatça okutulup eğitildiği, bilim ve felsefenin, edebiyat ve sanatın geliştiği, şehirlerin, kasabaların, yolların, köprülerin, barajların inşa edildiği zamanlar barış dönemleridir. Kısaca söylemek gerekirse insanlık, yücelik ve erdem adına ne kazandıysa, bunların hepsi barış dönemlerinin ürünüdür. Barış, medeniyetlerin kurulması için temel şarttır. Barışın olmadığı yerde, medeniyetten, insanın mutluluğundan, onun başta yaşama hakkı olmak üzere temel haklarından, yüce değerlerden, bilim ve felsefeden, bolluk ve bereketten söz edilemez. Barış, tüm insanlığı kucaklayan, onları dışlamayan, ayrımcılığa fırsat vermeyen, insanlığın hep sürmesini istediği, içinde yaşamayı arzu ettiği güzel diyalog ve anlaşma döneminin adıdır.

Barışın zıddı, düşmanlık, kavga ve savaştır. Savaş, insanlığın maddi ve manevi varlığını ortadan kaldıran, medeniyetleri yıkan, merhamet, hak ve adalet duygusunu silip süpüren, insanın iyilik ve güzellik adına tüm emeklerini yok eden o sevimsiz kavramın adıdır. Savaşta, ölüm vardır, kan vardır, göz yaşı vardır, acı vardır, hasret ve sevdiklerini yitirme vardır. Yine savaşta, kin, nefret, düşmanlık, anlaşmazlık ve diyalogsuzluk vardır. Savaşta kıtlık, bereketsizlik, acımasızlık, insanlık dışılık, cinâyet ve zulüm vardır. Savaşta, sönen ocaklar, yetim ve sakat kalan yavrular, dağılan aileler, yok edilen doğal güzellikler, yakılan

ormanlar, tahrip edilen bağ ve bahçeler, yıkılan köprüler, bozulan yollar, bombalanan barajlar ve santraller, tütmeyen fabrika bacaları, kapanan okullar, süngülenen bilim adamları, yakılan kütüphaneler vardır. İşte bunun için Yüce Allâh Kur'ân'da: "Sulh daima hayırlıdır" buyurmuştur.¹

Yine İslâm kadar, barış kelimesine yakışan acaba hangi güzel kelime, Rahmet Peygamberi ve Merhamet Medeniyeti'nin Kurucusu Hz. Muhammed kadar, bu güzel kavramı dillendiren acaba hangi büyük insan vardır? Kaydedilmelidir ki, Hz. Âdem'den beri gönderilen tüm peygamberler barışı tavsiye etmiş, tüm ilahi dinler özünde barışı emretmiştir. Nitekim bu yüce dinin adı olan İslâm kelimesi, Arapça SLM kökünden türemiş olup, Sulh gibi SİLM kavramı da barış anlamını ifade etmektedir. Kur'ân-ı Kerîm'de SLM kökünden türeyen ve insanlığa barışı tavsiye eden yaklaşık 150 âyet vardır. Yüce Allâh Kur'ân-ı Kerîm'de bu konuda şöyle buyurmuştur: *"Ey imân edenler! Hep birden barışa girin. Sakın şeytanın peşinden gitmeyin. Çünkü o apaçık düşmanınızdır."*² Yüce Allâh'ın insanlığa rahmetini taşıyan bu son dinin, özünde barış anlamını taşıyan İslâm kelimesi ile isimlendirilmiş olması çok dikkat çekicidir. Yine bu yüce dine inanan kimselere MÜSLÜMAN denilmiştir. Bu da, bu yüce din gibi, bu dine inanan kimselerin de barışçı olduklarını ifade eder. Kısaca belirtmek gerekirse, Müslüman, barış adamıdır, yeryüzünde huzur ve barışın, can ve mal emniyetinin, hak ve adaletin, insanın mutluluğunun, medeniyetin, bilim ve teknolojinin, üretim ve bolluğun, refahın teminatıdır. İnsanlığın yüce değerlerinin koruyucusudur. Sömürüye, ırk ve renk ayrımcılığına, zulme, kin ve düşmanlıklara karşı insanlığın sığınıp kendisinden yardım isteyeceği bir sigortadır. Buradan şu sonuç da zorunlu olarak ortaya çıkmaktadır ki; Yüce Allâh'ın göndermiş olduğu son din İslâm ve ona inanan müslümanlar olmadıkça, yeryüzünde insanlığın yüce değerlerini ve kurduğu medeniyeti korumaya, hak ve adaleti temin etmeye, zulmü, ırkçılığı, sömürüyü önlemeye imkan yoktur. Kur'ân-ı Kerîm'de bu konuda şöyle buyurulmaktadır: *"Eğer Allâh'ın insanlardan bir kısmının kötülüğünü diğerleriyle savması olmasaydı, elbette yeryüzü altüst olurdu. Fakat Allâh, bütün alemlere karşı lütuf ve kerem sahibidir."*³

¹ Nisa 4 / 128.

² Bakara 2 / 208.

³ Bakara, 2 / 208.

Şunu hemen belirtmeliyiz ki, bu yüce değerlerin savunucusu Müslümanların, siyasî, askerî, ekonomik alanlarda zayıfladıkları her dönemde, insanlığın sıkıntıları artmış, yeryüzünde sömürü ve ırk ayrımcılığına dayalı haksız savaşlar, soykırımlar yaşanmış, insanlığın yüce değerleri çiğnenmiş, zulüm ve haksızlık çoğalmıştır. Nitekim Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılışından sonra dünyanın karşılaştığı acıklı olaylar, bu görüşü destekleyen açık belgeler konumundadır. Konuyla ilgili bir âyette şöyle buyurulmaktadır:

*“İnsanların elleriyle kazandıkları günahlar yüzünden, karada ve denizde fesad çıktı. Belki dönerler diye Allâh onlara yaptıklarının bir kısmını tattırıyor.”*⁴

Evet, Yüce Rabbimizin bildirdiği gibi, fitne ve fesat peşinde koşan bozguncu insanlar ve toplumlar yüzünden yeryüzünün doğal dengesi, yaratılış düzeni bozuldu. Yüce ahlâkın yerini ahlâksızlık, hak ve adâletin yerini zulüm, haksızlık ve sömürü, kardeşliğin yerini kin ve düşmanlık aldı. Bunun sonucunda da tabii felaketler, savaşlar ortaya çıktı. Burada övünerek kaydetmeliyiz ki, hak ve adaletin, yüce ahlâkın temsilcisi atalarımız, dünyaya hükmettikleri dönemde insanlar arasında asla ırk ve renk ayrımı yapmamış, kimseye din ve milliyetinden dolayı zulmetmemiş ve sömürmemiştir.

Dikkat çekmemiz gereken bir husus da şudur ki; Batılı Oryantalistlerin iddialarının aksine, mensup olduğumuz yüce Dinin adı Mohammadanizm/Muhammedilik değil, İslâm'dır. Ve Hz. Peygamber bu dinin kurucusu değildir. Hz. Âdem'den Hz. Muhammed'e kadar gönderilen hak dinin adı İslâm, bunun sahibi de Yüce Allâh'tır. Bu dine İslam ismini de Yüce Allâh vermiş, bizler için de bu dini seçmiştir. Kur'ân-ı Kerîm'de bu konuda şöyle buyurulmaktadır:

*“Bugün sizin için dininizi olgunlaştırdım, üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı beğendim.”*⁵

Burada hemen kaydetmeliyiz ki İslâm, bir sulh dinidir. İslâm'ın bu barış yanlısı tutumunu Kur'ân-ı Kerîm şöyle dile getirmektedir: *“Eğer onlar (savaştan) vazgeçerlerse, Allâh bağışlayandır, esirgeyendir.”*⁶ *“Eğer (savaştan) vazgeçerlerse artık zalimlerden başkasına*

⁴ Rûm, 30 / 41.

⁵ Mâide, 5 / 3.

⁶ Bakara, 2 / 192.

düşmanlık yoktur."⁷ Nitekim Hz. Peygamber de, daima Kur'ân'ın öngördüğü doğrultuda hareket etmiş ve komutanlarına, düşmana, savaştan önce barış teklif etmelerini emretmiştir.⁸

Kur'ân-ı Kerîm'de SLH kökünden türemiş yaklaşık 180 âyet vardır. Bu âyetlerde Kur'ân-ı Kerîm, yukarda da işaret ettiğimiz gibi öz olarak barışın insanlık için hayırlı olduğunu haber vermekte, yeryüzünde fitne, fesad ve bozgunculuğun önlenmesini, düzenin sağlanarak can ve mal güvenliğinin, hak ve adaletin temin edilmesini, insanların arasının düzeltilerek, kin ve düşmanlıkların ortadan kaldırılmasını emretmektedir. Bu kökten türetilmiş ISLAH kelimesi, layık olmak, onarmak, iyi olmak, düzeltmek, insanların arasını bulup barıştırmak ve iyilik yapmak anlamlarına gelmektedir. Yine SALAH kavramı da, bu kökten türemiş olup, layık olmak, iyi olmak, iyi bir hal üzere bulunmak, bir kişinin fesadından sonra iyi olması, istikamet ve musâlaha anlamlarına gelmektedir. İnsanlar arasında önemli bir yeri olan, insanların huzur ve emniyet içerisinde bir arada yaşamalarını sağlayan, dilimize de bazen barışmak, anlaşmak şeklinde, bazen de aynen aktarılan SULH kelimesi de, salah kökünden türetilmiş bir isimdir. Yine bu kökten türetilmiş olan SÂLİH ve MUSLİH kelimelerinin Kur'ân-ı Kerîm'de özel bir yeri ve önemi vardır. SALİH kendisi doğru olan, kendisini düzelten, MUSLİH ise, kendisi doğru olmakla birlikte başkasını da ıslah eden demektir.⁹ Yine Kur'ân'da AMEL-İ SÂLİH kavramı yer almakta ve bu kavram İslâm terminolojisinde büyük önem taşımaktadır.

Kur'ân'da ıslah'ın zıddı olarak FESÂD kelimesi kullanılmakta, salâh-fesâd, ıslâh-fesâd, muslih-müfsid kavramları dikkat çekmektedir. Fesâd, Allâh'a isyan, Peygamberleri yalanlama, Nübüvveti inkar etme, Allâh'ın dini hakkında şüphe etme, müminleri davalarında yalanlama, Allâh'a şirk koşma, kibirlenip büyüklük taslama, bozgunculuk, fitne ve savaş çıkarma anlamlarına gelmekte, böylece kâfir ve münâfıkların vasfı olmaktadır. Kur'ân'da FSD kökünden türemiş olan yaklaşık 50 âyet bulunmaktadır. Yüce Allâh bu âyetlerinde, insanları fesatçılıktan ve yeryüzünde fesat çıkarmaktan şiddetle sakındırmaktadır. Yine Kur'ân'da, Muslih kavramının zıddı olarak MÜFSİD kelimesi kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de sâlih ve

⁷ Bakara 2/ 193.

⁸ Müslim, Sahîh, II, 1357-1358 (Cihâd ve's-Siyer, 2); Ebû Dâvud, Sünen, III, 83-85 (Cihâd, 82 / 1612); Tirmizî, Sünen, IV, 119-120 (Kitâbu's-Siyer, 1 / 1548); İbn Mâce, Sünen, II, 953-954 (Kitâbu'l-Cihâd, 38 / 2858).

⁹ Bkz. Ömer, Dumlu, Kur'ân'da Salâh Meselesi, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1992, s. 4-5.

muslihler övülmekte, yeryüzünde bozgunculuk yapan fesatçılar / müfsitler yerilmektedir. Kur'ân-ı Kerîm'de yer alan konuyla ilgili bir âyeti burada kaydetmek istiyoruz:

*“İnsanlardan öyleleri vardır ki; dünya hayatı hakkında söyledikleri senin hoşuna gider. Hatta böylesi, samimi olduğuna Allâh'ı şahit tutar. Halbuki o hasımların en yamanıdır. O, dönüp gitti mi yeryüzünde ortalığı fesada vermek, ekinleri tahrip edip nesilleri bozmak için çalışır.”*¹⁰

Aynı kavramlar, Kur'ân'ın tefsiri, hayata açılımı ve uygulaması olan Hz. Peygamber'in Sünneti'nde de yer almaktadır. Bu kavramlarla ilgili hadisler sayılamayacak kadar çoktur. Burada kaydetmeliyiz ki Hz. Peygamber, hayatı boyunca bu kavramlardan sulh / barış, ıslâh gibi olumlu olan ve Yüce Allâh tarafından övülenleri tavsiye etmiş, bunların karşıtı olan fesâd/bozgunculuk gibi olumsuz davranış ve düşüncelerin de tamamen karşısında olmuş, bunları şiddetle yasaklamıştır. Nitekim O (sav), fesat çıkarmak maksadıyla münâfıklardan Ganem b. Avf oğulları tarafından Küba'da inşa edilen ve İslâm tarihinde Mescid-i Dirâr olarak anılan mescidi bile yıktırıştır.¹¹ Bu konuda Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurulmaktadır:

*“(Tebük seferinden geri kalan münâfıklar arasında) bir de müminlere zarar vermek, hakkı inkar etmek, müminlerin arasına ayrılık sokmak ve daha önce Allâh ve Resûlü'ne karşı savaşmış olan adamı (Ebû Âmir er-Râhib'i) beklemek için mescid yapanlar ve bununla iyilikten başka bir şey istemedik diye mutlaka yemin edecek olanlar da vardır. Halbuki Allâh, onların kesinlikle yalancı olduklarına şahitlik eder. Onun içinde asla namaz kılma! Tâ ilk gündün takva üzerine kurulan mescit (Küba Mescidi) elbette içinde namaz kılmana daha uygundur.”*¹²

Kainatın Efendisi'nin anlayışında, mescid, yeryüzünde huzura, barış ve kardeşliğe hizmet etmelidir. Aksi halde Allâh'a ibadet için yapılan mabetler bile, asıl fonksiyonunu yitirerek fesatçı / bozguncu kimselerin elinde zararlı hale gelebilir, hayra hizmet yerine şerre /

¹⁰ Bakara, 2 / 204-205.

¹¹ Muhammed b. Cerîr et-Taberî, Câmiu'l-Beyân, (Beyrut 1999), VI, 470-472; Muhammed b. Ğâlib İbn Atıyye el-Endelüsî, el-Muharrerü'l-Vecîz, (Beyrut 2001), III, 81; el-Hüseyn b. Mes'ûd el-Beğavî, Meâlimü't-Tenzil, (Beyrut, 1995), II, 326; Ebu'l-Fidâ İbn Kesîr, Tefsiru'l-Kur'âni'l-Azîm, (Beyrut 1983), II, 388; Süleyman Ateş, Yüce Kur'ân'ın Çağdaş Tefsiri, (Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul 1989), IV, 139-140.

¹² Tevbe, 9 / 107-108.

bozgunculuğa alet olabilir. İnsanlığın yüce değerler kazanmasına, birlik ve beraberliğin sağlanmasına, ırkına, cinsine, rengine bakılmaksızın tüm insanlar arasında kardeşliğin temin edilmesine hizmet edecek mabetler amacından saparsa, bölücülüğün, ırkçılığın, renk ayrımcılığının, düşmanlığın, sömürgeciliğin körüklenerek meşrulaştırıldığı yerler haline gelirse, elbette oraya ibadethane denilemez. Çünkü bu davranışlar, mabetlerde kendisine ibadet edilen Yüce Allâh tarafından yasaklanmıştır. Burada kaydetmemiz gereken çok ilginç bir husus şudur ki, tarih boyunca savaşlar, daima yukarıda kaydettiğimiz ırkçılık, sömürgecilik gibi hususlardan çıkmıştır ve bu davranışlar tüm ilâhî dinlerde Yüce Allâh tarafından yasaklanmıştır. Ancak bazı toplumlar zaman zaman Yüce Allâh'ın kendilerine göndermiş olduğu buyrukları tahrif ederek, ırkçılığa, sömürgecilğe sapmışlar, dinlerini ve mabetlerini istismar etmişlerdir. Burada hemen belirtmeliyiz ki mabetlerin, asıl fonksiyonunu yitirdiği dönemlerde liyakatsiz din adamları elinde nasıl savaş kışkırtıcılığı yaptığı, nasıl büyük felaketlere sebep olduğu insanlığın yaşadığı acı tecrübelerle sabittir. Yüzyıllarca sürmüş Haçlı Seferleri, Papaz Piyer Lermite ve benzerleri, Avrupa'da uzun yıllar devam etmiş olan mezhep savaşları bunun en açık örnekleridir. Geçmişte Patrikhane'nin yüklenmiş olduğu olumsuz işlev, Anadolu'nun çeşitli yerlerinde Kiliselerin Ermeni Komitacıları tarafından silah deposu haline getirilmesi henüz milletimizin hafızasından silinmemiştir. Mabedin asıl görevi, insanın mutluluğunu temin etmek, yeryüzünün imarını, insanların arasının ıslahını teşvik etmektir. Onun için gerçek din adamı ve mabet, barışı ön planda tutmuş, asla savaş kışkırtıcılığı yapmamıştır. Bu yüzden Kur'ân'da, Yahudi veya Hıristiyanlara ait olmasına bakılmaksızın mabetlerin korunması ve himayesi emredilmiştir. Yüce Allâh bu hususta şöyle buyurmuştur:

*“Eğer Allâh, bir kısım insanların kötülüklerini diğer bir kısmı ile def edip önlemeseydi, içlerinde Allâh'ın ismi bol bol anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mescidler yıkılır giderdi.”*¹³

Sevgili Peygamberimiz de, aynı doğrultuda emirler vermiş ve savaşta, kadın ve çocukların, ihtiyarların, savaşa katılmayıp silah çekmeyenlerin, hizmetçilerin, din adamlarının öldürülmesini, ekili-dikili arazinin ve mabedlerin tahribini şiddetle yasaklamıştır.¹⁴ Bunun tabii

¹³ Hacc, 22 / 40.

¹⁴ Buhârî, Sahîh, IV, 21 (Cihâd ve's-Siyer, 147-148); Müslim, Sahîh, II, 1364(Cihâd ve's-Siyer, 8 / 1744); Ebû Dâvud, Sünen, III, 121-122 (Cihâd, 111 / 2668-2669); İbn Mâce, Sünen, II, 947-948 (Cihâd, 30 / 2841-2842).

bir sonucu olarak, İslâm'ın bu çok yüksek anlayışını benimsemiş olan ecdadımızın hakim olduğu topraklarda, havralar, kiliseler ve camiler, imamlar, haham ve papazlar yan yana asırlarca barış içinde varlıklarını sürdürebilmişlerdir.

Hz. Peygamber, altmış küsur yıl süren örnek hayatı boyunca daima barış ve uzlaşma yanlısı bir tavır sergilemiştir. O, henüz Peygamber olarak görevlendirilmeden önce, gençliğinde, bazı Mekkelilerin adalet ve barışı temin etmek için kurduğu Hıfı'l-Fudûl adlı gönüllü teşkilata katılarak, yaradılış ve karakterindeki güzelliği daha o zamandan sergilemişti.¹⁵ En büyük düşmanlarını, Amr b. el-Âs'ı, Hâlid b. Velîd'i, Ebû Süfyân'ı, sevgili amcası Hz. Hamza'yı şehid eden Vahşî'yi, şehid amcasının ciğerini çiğneyen Hind'i, İslâm'ın en büyük düşmanı Ebû Cehil'in oğlu İkrime'yi affeden O'dur. O, alemlere rahmet olarak gönderilmiş Merhamet Peygamberi ve Barışın Sultanıdır.

İslâm tarihinin başından bugüne kadar Müslümanlar, zaman zaman çeşitli savaşlar yapmışlardır. Konuyla ilgili âyetten de anlaşılacağı üzere Kur'ân-ı Kerîm, ihtiyaç olduğu zaman kendilerini ve yurtlarını korumaları için düşmanlarına karşı savaşmayı Müslümanlara farz kılmıştır:

*“Gerçi hoşunuza gitmez ama, size savaş farz kılındı. Bazen hoşunuza gitmeyen bir şey, hakkınızda iyi olabilir ve hoşunuza giden bir şey de hakkınızda kötü olabilir. Allah bilir, siz bilmezsiniz.”*¹⁶

Ancak insaf sahibi olanlar görecektir ki, bu savaşların hiç biri haksızlık ve ahlâk dışılikle nitelendirilemez. Çünkü Yüce Allâh, Müslümanların böyle bir savaş yapmasına izin vermemiştir: *“Sizinle savaşanlarla Allâh yolunda savaşın, fakat haksız yere saldırmayın. Çünkü Allâh, haksız yere saldıranları sevmez.”*¹⁷ Bu yüzden Hz. Peygamber'in yapmış olduğu savaşları inceleyen son dönemde yetmişmiş bir kısım İslâm âlimleri, bu harplerin müdafaa niteliği taşıdığını ifade etmişlerdir.¹⁸ Burada hemen kaydetmeliyiz ki, Kur'ân-ı Kerîm'de sa-

¹⁵ İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, (Mısır, 1355), I, 141-142.

¹⁶ Bakara, 2/ 216.

¹⁷ Bakara, 2 / 190.

¹⁸ Bkz. Muhammed Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'ân Dili, Eser Neşriyat, İstanbul 1979, II, 690 vd.; Mustafa Öztürk, Kur'ân'ı Kendi Tarihinde Okumak –Tefsirde Anakronizme Ret Yazıları-, (Ankara Okulu Yayınları), Ankara 2004, s.165.

vaşmayı emreden âyetlerin tamamı savaş ortamında indirilmiştir. Bu âyetlerde kendileriyle savaşılması istenilenler ise, o dönemde Müslümanlarla fiilen savaşmakta olan gruplardır.¹⁹ Yine yukarda kaydettiğimiz âyetten de²⁰ anlaşılacağı gibi, Kur'ân'ın savaş emrinin temel gerekçesi, gayr-i müslimlik değil, saldırganlıktır.²¹ Bu husus şu âyetlerden de açıkça anlaşıl-
maktadır:

*"Allâh, sizi din hakkında sizinle savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayan kimse-
lere iyilik etmekten, onlara adaletli davranmaktan menetmez. Çünkü Allâh, adâletli davranan-
ları sever. Allâh, sizi ancak sizinle din hakkında savaşan, sizi yurtlarınızdan çıkaran ve çıkar-
ılmanız için yardım eden kimselerle dost olmaktan men eder. Kim onlarla dost olursa, işte
zâlimler onlardır."*²²

Yukarda kaydetmiş olduğumuz âyet ve hadislerden anlaşıldığına göre, Müslümanlar yapmak zorunda kaldıkları bu savaşlarda, kendileriyle savaşmayan suçsuz ve masum insan-
ları korumak durumunda oldukları gibi, düşman topraklarında yaşamakta olup savaş ortasin-
da kalacak olan din kardeşlerini de düşünmek zorundadırlar. Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de bu hususa şöyle dikkat çekilmektedir:

*"Mekke'nin göbeğinde, onlara karşı size zafer verdikten sonra, onların ellerini sizden,
sizin ellerinizi onlardan çeken O'dur. ...Eğer (orada) kendilerini bilmediğiniz için tepeleyece-
ğiniz ve bilmeyerek tepelenenizden ötürü, kendileri yüzünden bir belâya uğrayacağınızı
inanmış erkekler ve inanmış kadınlar olmasaydı (Allâh sizin savaşmanıza engel olmazdı.
Böyle yaptı) ki Allâh, dilediğini rahmetine soksun. Şayet (inanmayanlar ve inananlar) birbi-
rinden ayrılmış olsalardı, elbette onlardan inkar edenleri acıklı bir azâba çarptırırız."*²³

Durum böyleyken bir müslümanın, düşmanla savaşıyorum zannıyla cephe ve hedef gözetmeksizin savaş halinde olmayan ülkelerde bile şiddet ve teröre başvurmasını, hangi din, mezhep ve ırka mensup olursa olsun masum sivilleri öldürmesini, din kardeşlerinin ve soydaşlarının ölümüne sebep olmasını anlayışla karşılamak, bunun İslâm'a uygun olduğunu

¹⁹ Öztürk, age, s. 164.

²⁰ Bakara, 2 / 190.

²¹ Öztürk, age, s. 166.

²² Mümtehine, 60 / 8-9.

²³ Fetih, 48 / 24-25.

söylemek mümkün değildir. İslâm'ın bu konudaki buyrukları iyi anlaşılması takdirde, onun, milletin ve memleketin korunması için getirdiği farz bir görev olan cihâd, cinâyet haline gelebilir. Açıktır ki bir müslümanın, suçsuz Müslümanları ve kendisiyle savaşmayan masum insanları öldürmesi fitneden başka bir şey değildir. Fitne ise Kur'ân-ı Kerîm'de şiddetle yasaklanmıştır.²⁴ Hz. Peygamber de, taarruzdan korkarak kaçan ve yakalandığında Kelime-i Şehâdet getirerek Müslüman olan Cüheyne kabilesinden bir kimseyi öldüren Üsâme bin Zeyd'i o derece azarlamıştır ki, kendisi, daha önce değil de bugün Müslüman olsaydım da böyle bir davranışta bulunmasaydım, temennisinde bulunmuştur.²⁵

Kaydetmeliyiz ki, İslâm'ın harplerinin hiç biri, sırf ırkçılık ya da insanları sömürmek, başkalarına zulmetmek maksadıyla yapılmamıştır. Nitekim, bugün dünyaya sevgi ve barış dini olarak tanıtılmak istenilen Hıristiyanlığın mensupları da, uzun tarihleri boyunca başta Haçlı Seferleri olmak üzere dinsel nitelikli bir çok iç ve dış savaş yapmışlardır.²⁶ Demek ki, her din ve milletin yaşama ve yeryüzünde var olma hakkı vardır ve bunların ortadan kaldırılmaya kalkışılması halinde, her toplum kendini müdafaa etme hakkına sahiptir. Bu nedenle İslâm dini, kılıç dini değil, barış ve sevgi dinidir. Hz. Muhammed de, zaman zaman savaşmak zorunda kalmasına rağmen İslâm'ı kılıç yoluyla zorla yaymamış, gönüllere girerek insanlığa tebliğ etmiştir. Kur'ân'ın ifadesiyle dinde zorlama yoktur.²⁷ İmân da, dil ile ikrar, kalb ile tasdikdir.²⁸ Zorlama ile bir kimsenin mü'min değil, ancak münâfık olabileceğini de en iyi Hz. Peygamber bilmekteydi. İslâm tarihçilerinin bildirdiğine göre, vefat etmeden önce tüm Arabistan'ı hakimiyeti altına alıp, Bizans'ı Anadolu kapılarına sıkıştıran Hz. Peygamber'in, yönetmiş olduğu tüm savaşlarda her iki taraftan ölen kimselerin sayısı sadece 251'dir. Bunun 139'u şehid düşen müslümanlardan oluşmaktadır. Savaşlarda ölen müşrik sayısı ise 112'dir.²⁹ İnsanlık tarihi boyunca bu kadar az bir insan kaybıyla bu kadar büyük bir coğrafyaya hakim

²⁴ Bakara, 2 / 191.

²⁵ el-Buhârî, Meğazî, 45; Diyât, 2; Müslim, İmân, 41 7/ 158-159; Ebû Dâvud, Cihâd, 105 / 445.

²⁶ Bkz. Yazır, age, II, 689 vd.

²⁷ Bakara, 2 / 256.

²⁸ Ebû'l-Yüsr el-Pezdevî, Usûlü'd-dîn, Tercüme: Şerafettin Gölcük, Ehl-i Sünnet Akaidi, (Kayıhan Yayınları, İstanbul 1988), s. 209.

²⁹ H. Dursun Yıldız, Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi, Çağ Yayınları, İstanbul 1989, I, 428; ayrıca bkz. Muhammed Hamidullah, İslâm Peygamberi, Tercüme: Salih Tuğ, İrfan Yayınevi, İstanbul 1980, I, 271.

olarak, büyük bir dini tebliğ eden başka bir cihangir yoktur. Fakat O (sav), kuru bir hakimiyet davasında olan bir cihangir değil, insanlığı ıslah için gönderilmiş büyük bir Peygamberdir.

Mekke'nin fethinde müşriklere, "Bugün savaş günüdür, bugün kan dökmenin helal kılındığı gündür" diye meydan okuyan sevgili dostu Sa'd b. Ubâde'den komutanlık sancağını alıp Hz. Ali'ye verişî,³⁰ "Kim Allâh'ın Evi Ka'be'ye sığırsa emindir, kim evinde oturursa emindir, kim Ebû Süfyân'ın evine giderse emindir" buyurması,³¹ O'nun barışçı yönünü, Rahmet Peygamberi oluşunu açık bir biçimde yansıtmaktadır.

Mekke'nin fethiyle, İslâm'ın özgürce yayılarak insanların serbestçe imân etmesinin önünde engel olan askeri ve siyasi güç ortadan kalkmış, bundan sonra İslâm'ın daveti her tarafa ulaşmıştır. Böylece Yüce Kur'an'ın işaret ettiği gibi, müşriklerin baskısından çekinerek imânını saklayanlar, gizlice Müslüman olanlar³² korkmadan ortaya çıkmış, büyük topluluklar halinde Hz. Peygamber'e gelip biat etmiş ve Hak Din'e girmişlerdir:

*"Allâh'ın yardımı ve fetih geldiği, insanların dalga dalga Allâh'ın Dini'ne girdiklerini gördüğün zaman, Rabbini överek tesbih et, O'ndan mağfiret dile. Çünkü O, tevbeleri çok kabul edendir."*³³

Mekke'nin Fethiyle aslında Gönüllerin Mekke'si fethedilmiştir. Yirmi küsur yıl İslâm'ı kabul etmemek için direnen, Hz. Peygamber'e en büyük kötülükleri, Müslümanlara en büyük işkence ve zulümleri reva gören, onları mallarını gasbederek yurtlarından kovan, yok etmek için ordular toplayıp sığındıkları Medine'ye yürüyen, Hudeybiye'de yaptıkları sulh anlaşmasını tek taraflı olarak bozan, son din İslâm'ın tebliğini engellemek için her yola baş vuran bu azılı İslâm düşmanı müşrikler, Fetih Günü Hz. Peygamber'in (sav) göstermiş olduğu eşi benzeri görülmemiş âlicenaplık ve bağışlama karşısında adeta kızgın tava içine konulmuş yağ gibi erimişlerdir. Hz. Peygamber, o gün Ka'be'nin avlusuna toplanıp bekleyen düşmanlarına şöyle seslenmiştir: "Şimdi benden ne yapmamı bekliyorsunuz?" Müşriklerse, utançtan başları önüne eğilmiş bir vaziyette şöyle cevap verdiler: "Hayır bekleriz. Sen yüce gönüllü bir kardeş, asîl bir kardeş oğlusun." Bunun üzerine Kâinâtın Efendisi, ancak O'nun mübarek

³⁰ İbn Hişam, age, IV, 49.

³¹ İbn Hişâm, a.g.e., IV, 46-47.

³² Fetih, 48 / 25.

³³ Nasr, 110 / 1-3.

ağızından dökülebilecek olan şu sözleri söyledi: “Bugün artık sizler hiçbir şekilde hakîr görülmeceksiniz, haydi şimdi dağılın, hepiniz hür ve serbestsiniz.”³⁴

Hz. Peygamber’in o gün yapmış olduğu bu vecîz hitabeden sonra insanların gönül kapıları ardına kadar İslâm’a açılmış, maddeten fethedilen Mekke, mânen de fethedilmiş ve müşrik Mekke o gün İslâm’la şereflenerek bir daha İslâm’dan yüz çevirmemiştir.³⁵

Burada son olarak kaydetmemiz gerekirse, kan ve göz yaşları dinmeyen, her tarafından barut kokuları gelen, ölüm püsküren dünyamızda, barışı temin etmenin İslâm’ın gösterdiği yüce prensiplerden, renk ve ırk ayrımcılığını, şiddet ve terörü, sömürüyü reddederek kardeş olmaktan, sevmekten ve paylaşmaktan geçtiğini bir kere daha söylemek durumundayız. İnsanlığın huzuru, mutluluğu, yarınlara emin bir şekilde bakması, ancak son din Yüce İslâm’ın ve Son Peygamber Hz. Muhammed’in buyruklarına sarılmakla mümkündür. Rahmet Peygamberi’nin eğitiminden geçmiş, son din İslam’a gönül vermiş milletimizin, beş asır, adalet, kardeşlik, huzur ve güven içerisinde yönettiği topraklarda oralardan çekilişimizden sonra bir türlü geri gelmeyen huzur ve mutluluk, bir türlü önlenemeyen etnik ayrımcılık ve ırkçılık, sömürü arzusu ve bunlardan kaynaklanan katliam ve vahşetler, bu gerçeği çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Burada Devletimizin ve Cumhuriyetimizin kurucusu Büyük Atatürk’ün konuyla ilgili şu evrensel deyişi ile sözümüzü bitirmek istiyoruz.

Yurtta sulh, Cihanda sulh.

³⁴ İbn Hişâm, age, I, 55; Ayrıca bkz. M. Hamidullah, age, I, 292.

³⁵ İbn Hişâm, age, IV, 55; Krş. M. Hamidullah, age, I, 292.

Islam and Peace

Citation/©- Ateş, A. O. (2006). Islam and peace. *Çukurova University Journal of Faculty of Divinity* 6 (2), 1-14

Abstract- Islam is the religion of peace. All the prophets who were sent since prophet Adam recommended peace and all the divine religions ordered peace essentially. The word Islam which was derived from the root S-L-M means peace. Anyone who believes this exalted religion is called muslim. This also expresses that the people who believe in this religion are pacifist too. In the Holy Qoran, there are approximately 150 verses which were derived from the root S-L-M and advise mankind peace. Therefore, the Prophet Muhammad always displayed a pacifist and conciliatory attitude throughout his model life which lasted over 60 years. He exhibited the pacifist characteristic in his nature in his youth, even at that time by joining the organization called Hilfu'l-Fudûl which some Meccans founded to institute justice and peace. The Holy Qoran commands muslims warring against their enemies to protect themselves and their countries. Since from the beginning of the history of Islam, muslims were located in assorted wars. But none of these wars can be characterized with injustice and immorality. Likewise, Islamic scholars who examined the wars of the Prophet Muhammad told that these wars aimed to defend. The verses of the Qoran which ordered warring had been revealed in the surroundings of war. As for those whom were wanted to be battled with in these verses are the groups who actually battle with the muslims at that time. Likewise, the main reason of the command of the Qoran is not being non-muslim, but truculence. Islam is not a sword religion, it is a religion of peace and affection. Therefore, although the Prophet Mohammad was obliged to wage war, He didn't communicate Islam compelling by sword, He told the humanity it by persuading the minds and pleasing the hearts. According to the Qoran, there is no coercion in the religion. The Prophet Mohammad ordered his commanders to propose the enemy peace firstly. He violently prohibited killing women and children, old people, those who don't battle, servants, religious functionaries, destroying sown and planted areas and temples. During the period of the Prophet Muhammad the number of the people who were died in his wars is only 251. 139 of this were muslims and 112 were non-muslims. There is no any other person who announced a great religion by dominating so great geography with so less human casualties during the human history. As a natural conclusion of this comprehension, in the areas where our progenitors dominated, synagogues, churches and mosques, imams, rabbis and priests were able to carry on existing. Therefore, it is not possible to tolerate a muslim's resorting to brute force and terror in those countries which don't battle alleging that he is warring with the enemy without differentiating any fronts and targets, killing innocent

civilians whichever religion, sect or race they are the members of, causing his religious brothers and members of his race to die, and to approve of this is appropriate for Islam. Unless the commands of Islam in this connection were understood well; the jihad which is a religious binding duty for the country and the nation to be protected may become a homicide. It is not another different thing from a chaos that a muslim's killing innocent muslims and people who don't battle with himself. And the chaos is forbidden by the Qoran very definitely.

Key words- Islam, Peace, War, Aggression, To be non-muslim.